

Handwritten signature

Խ. ԱՐՈՎՅԱՆԻ ԱՆՎԱՆ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՊԵՏԱԿԱՆ
ՄԱՆԿԱԿԱՐԹԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԻ ՌԵԿՏՈՐ
ՀՈԳԵԲԱՆԱԿԱՆ ԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԴՈԿՏՈՐ, ՊՐՈՖԵՍՈՐ

ՍՐԲՈՒՀԻ ԳԵՎՈՐԳՅԱՆ

«ՍԵ» փետրվարի 2025 թ.

ԿԱՐՇԻՔ

Գայանե Սասունի Տոնոյանի «Երկու տարբեր ամինություններ պարունակող աղերի
բացահայտումն ու հետազոտումը» թեկնածուական ատենախոսության թեմայի
վերաբերյալ:

Ամինությունները հանդիսանալով սպիտակուցների հիմնական ելանյութերից մեկը, պատճառ են հանդիսանում դրանց հատկությունների կարևոր կողմերը բացահայտելու համար, ծնունդ են առնում հետազոտությունների հեռանկարային ուղղություններ: Ամինությունները ցուցաբերելով երկդիմի հատկություններ, ստեղծվում են պոտենցիալ հնարավորություններ, դրանց հենքի վրա ստեղծել կյանքին համատեղելի կարևորագույն միացություններ, որոնց անհրաժեշտությունը զգում են ոչ միայն բուսական և կենդանական օրգանիզմները, այլև գիտության և տեխնիկայի զարգացման ամենակարևոր բնագավառները: Ինչպես հայտնի է գոյություն ունեն սպիտակուցային 20 ամինություններ, որոնցից 19-ը ամինային են, իսկ մեկը իմինային, որոնք կարևորագույն ելանյութ են հանդիսանում տարբեր կառուցվածքի, բազմաթիվ հատկություններով օժտված, ինչպես կենսական նշանակություն ունեցող, այնպես էլ բժշկության, ժամանակակից գիտությունում և տեխնիկայում օգտագործվող միացությունների ստացման համար: Ամինությունները ունենալով երկդիմի հատկություն, ընդունակ են առաջացնելու ինչպես ներմոլեկուլային, այնպես էլ միջմոլեկուլային աղեր: Բազմաթիվ հետազոտությունների

արդյունքում պարզվել է, որ ամինոթթուների միջուկեկուլային փոխազդեցությունների արդյունքում, առաջանում են բյուրեղական հատկություններով օժտված բազմաթիվ միացություններ, որոնք կիրառվում են բժշկության, սարքաշինության, ռազմական արդյունաբերության և այլնի բնագավառներում:

Գ.Ս. Տոնոյանի ատենախոսության թեման վերաբերում է տարբեր կառուցվածքի ամինոթթուների համատեղմամբ ստանալ և ուսումնասիրել կարևոր կիրառական նշանակություն ունեցող նոր տիպի բյուրեղներ, որոնք ներկայացնում են ոչ միայն գիտական հետաքրքրություն, այլև ունեն կիրառական նշանակություն: Գ. Տոնոյանի ատենախոսությունը բաղկացած է նախաբանից, երեք գլուխներից: Այն շարադրված է 150 համակարգչով հավաքած էջի վրա, որը իր մեջ ներառում է 13 աղյուսակ, 99 նկար և 184 հղվող գրականություն, որում ներառված են ատենախոսությանը վերաբերող հիմնական հայտնի գրական աղբյուրները: Ատենախոսը օգտագործելով 8 տարբեր կառուցվածքի ամինոթթուներ, անօրգանական և օրգանական դասի միացություններ, որոնցում առկա լինելով 9 տարբեր բնույթի անիոններ, դրանք իրար հետ համարժեքորեն համատեղելով ստացել է 69 նոր աղ: Ատենախոսը իր հետազոտությունում օգտագործել է ժամանակակից ֆիզիկաքիմիական եղանակներ, ինչպիսիք են՝ ինֆրակարմիր (ԻԿ), Ռաման սպեկտրոսկոպիաները, ռենտգենկառուցվածքային վերլուծության մեթոդները: Մի կարևոր փաստ, որը անհրաժեշտ է նշել, ատենախոսության հեղինակը, իր կողմից ստացված բյուրեղների կառուցվածքը, համագործակցության շրջանակներում ուսումնասիրել է Վիեննային համալսարանի միներալոգիայի և բյուրեղագիտության ինստիտուտում: Նշվածը խոսում է այն մասին, որ կասկածից վեր է ատենախոսությունում բերված բյուրեղների կառուցվածքների իսկությունը և դրանց հետ կապված վերլուծությունները:

Մեր կարծիքով ատենախոսությունում առանձնահատուկ տեղ է զբաղեցնում ստացված բյուրեղների պոլիմորֆիզմի ուսումնասիրությունների բաժինը, հատկապես այն առումով, որ բյուրեղների կառուցվածքային փոփոխությունները բերում են կարևոր հատկությունների բացահայտման, որը հնարավորություն է ստեղծում դրանց պրակտիկ օգտագործման համար:

Հաշվի առնելով, որ ստենախոսը ձգտում է ստանալ քիմիական գիտությունների թեկնածուի աստիճան, ապա անհրաժեշտ է համարվում բերել ստացած բյուրեղային միացությունների քիմիական կառուցվածքները (գոնե դրանցից մի քանիսի): Այդ լրացուցիչ ապացույց կհանդիսանար ստացված բյուրեղներում գոյություն ունեցող քիմիական կապերի բնույթի մասին: Խոսելով ստացված միացությունների մասին, առանց դրանց քիմիական ֆորմուլաների ներկայացման, մեղմ ասած այնքան էլ կոռեկտ չէ:

Ատենախոսը տարբեր միջավայրերում նույն ամինոթթվային զույգերի համատեղմամբ ստացել է պոլիմորֆ կառուցվածքի բյուրեղներ: Այսպիսով, ինչպես ջերմաստիճանի փոփոխության գործոնով բյուրեղների պոլիմորֆ անցումների, այնպես էլ բյուրեղացման պրոցեսում լուծիչների ընտրությունը, որը կարող է նույն ամինոթթվային զույգից բերել տարբեր կառուցվածքային միացությունների ստացմանը, ներկայացնում է մեծ հետաքրքրություն:

Ատենախոսությունը զերծ չէ բացթողումներից և թերություններից: Նշենք դրանցից մի քանիսը.

1. Զգալի են շարահյուսական թերությունները:
2. Լավ կլիներ ուսումնասիրել լուծիչի բնույթից կախված ամինոթթուների խառնուրդից բյուրեղների ստացման կառուցվածքային առանձնահատկությունները և դրանցում քիմիական կապերի բնույթը:
3. Լավ կլիներ, եթե բյուրեղների կառուցվածքի բացատրությունը ներկայացվեր մի քանի զույգ ամինոթթուների փոխազդեցությունից առաջացած միացությունների կառուցվածքային ֆորմուլաները և դրանցում բացատրվեր կապերի բնույթը:
4. Մեր կարծիքով ավելի ընկալելի կլիներ և հատկությունները ակնհայտ, եթե ներկայացվեր բյուրեղների պոլիմորֆ վիճակների անցման գոնե մոտավոր մեխանիզմը:

Այսպիսով, ատենախոս Գ. Տոնոյանի կողմից կատարված է զգալի ծավալով գիտական կարևորություն ունեցող հետազոտական աշխատանք, որի արդյունքները առաջարկվում է օգտագործել ինչպես ուսումնական գործում <<Բյուրեղագիտություն>> առարկայի ուսումնական գործընթացում, որոշ միացությունների բյուրեղների ստացման օրինաչափությունների ուսումնասիրման գործում:

Մեղմագրում ներառված է ատենախոսությունում ներկայացված գիտական հետազոտությունների ամբողջական արդյունքները:

Գ. Տոնոյանի կողմից ներկայացված գիտական աշխատանքը իր ծավալով և բովանդակության կարևորությամբ լրիվ բավարարում է գիտությունների թեկնածուի ներկայացված պահանջներին, իսկ դրա հեղինակ Գայանե Սասունի Տոնոյանը արժանի է քիմիական գիտությունների թեկնածուի գիտական աստիճանի շնորհմանը:

ԳՐԱԽՈՍ՝ ՔԻՄԻԱԿԱՆ ԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ

ԴՈԿՏՈՐ, ՊՐՈՖԵՍՈՐ՝

ՄԵԺԼՈՒՄ ԼԵՎՈՆԻ ԵՐԻՑՅԱՆ

04 փետրվարի 2025 թ.

<<Քիմիական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր

Մեծլում Լևոնի Երիցյանի ստորագրությունը հաստատում եմ>>:

Խ. ԱԲՈՎՅԱՆԻ ԱՆՎԱՆ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՊԵՏԱԿԱՆ

ՄԱՆԿԱԿԱՐԺԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԻ ԳԻՏԱԿԱՆ

ՔԻՄԻԱԿԱՆ ԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԹԵԿՆԱԾՈՒԻ,

ԴՈՑԵՆՏ / ՄԱՐԻԱՄ ԻՍՊԻՐՅԱՆ

